

Minigrammatikk

Kort om substantiv

17 kategorier med regelrette substantiv

1. en bil	bilen	biler	bilene
2. en familie	familien	familier	familiene
3. en/ei kurv	kurven/kurva	kurver	kurvene
4. en/ei flaske	flasken/flaska	flasker	flaskene
5. en lærer	læreren	lærere	lærerne
6. et teater	teatret	teatre	teatrene
7. et hus	huset	hus	husene
8. et murhus	murhuset	murhus	murhusene
9. et hotell	hotellet	hotell/hoteller	hotellene
10. et virus	viruset	virus	virusene
11. et hjerte	hjertet	hjerter	hjertene
12. et møbel	møblet	møbler	møblene
13. en sko	skoen	sko	skoene
14. et laboratorium	laboratoriet	laboratorier	laboratoriene
15. en ansatt	ansatte	ansatte	ansatte
16. –	–	klær	klærne
17. en musikk	musikken	–	–

Uregelrette substantiv

and (m/f)	anden/anda	ender	endene
barn (n)	barnet	barn	barna
bein (n)	beinet	bein	beina

bok (m/f)	boken/boka	bøker	bøkene
bonde (m)	bonden	bønder	bøndene
bot (m/f)	boten/bota	bøter	bøtene
bror (m)	brøren	brødre	brødrene
datter (m/f)	datteren/dattera	døtre/døtrer	døtrene
far (m)	faren	fedre	fedrene
forelder (m)	forelderen	foreldre	foreldrene/foreldra
fot (m)	foten	føtter	føttene
glo (m/f)	gloen/gloa	glør	glørne
gås (m/f)	gåsen/gåsa	gjess/gjæser	gjessene/gjæsene
hovedstad (m)	hovedstaden	hovedsteder	hovedstedene
hånd (m/f)	hånden/hånda	hender	hendene
håndkle (n)	håndkleet	håndklær	håndklærne
klo (m/f)	kloen/kloa	klør	klørne
kne (n)	kneet	knær/kne	knærne/knea
kraft (m/f)	kraften/krafta	krefter	kreftene
ku (m/f)	kuen/kua	kyr/kuer	kyrne/kuene
mann (m)	mannen	menn	mennene
mor (m/f)	moren/mora	mødre/mødrer	mødrene
natt (m/f)	natten/natta	netter	nettene
rot (m/f)	roten/rota	røtter	røttene
sted (n)	stedet	steder	stedene
stang (m/f)	stangen/stanga	stenger	stengene
strand (m/f)	stranden/stranda	strender	strendene
søster (m/f)	søsteren/søstera	søstre/søstrer	søstrene
tang (m/f)	tangen/tanga	tenger	tengene
tann (m/f)	tannen/tanna	tenner	tennene
tre (n)	treet	trær/tre	trærne/trea
tørkle (n)	tørkleet	tørklær	tørklærne
tå (m/f)	tåen/tåa	tær	tærne
øye (n)	øyet	øyne	øynene
ås (m)	åsen	æser	æsene

Ås (som uregelrett substantiv) = en norrøn gud

Hvilken form av substantivet skal vi bruke?

1. Grammatiske ord kan styre substantivets form.
2. Et idiomatisk uttrykk kan styre substantivets form, f.eks. *i lys av dette, med utgangspunkt i, den gang var alt annerledes, den tid den sorg.*
3. Hvis det ikke er grammatikk som styrer substantivets form, og det heller ikke er et spesielt uttrykk, er det den som snakker eller situasjonen man er i som styrer. Man kan velge om man vil si: *Mennesker er rare* eller *Menneskene er rare*.

Oversikt over når substantivet må stå i ubestemt form

1. **Etter eiendomspronomen:** min bil – din telefon
2. **Etter genitivs-s:** Annes barn – Melissas mann
3. **Etter tall:** to dager – tre epler (men: **de** to dagene)
4. **Etter mengdeord:** få mennesker – flere bokser (men: flere **av** boksene)
5. **Etter hver, hvilken, hva slags, per og slik/slike:** hver dag – hvilken bok – hva slags bok – per uke – en slik jakke – slike gensere
6. I uttrykket **hele verden** – ikke: *hele verdenen (men: hele dagen – hele morgenen – hele kvelden)

Oversikt over når substantivet må stå i bestemt form

1. **Etter påpekende pronomen:** den/denne dagen – den/denne jakka – det/dette huset – de/disse tingene

Merk: For å uttrykke at noe er mer høytidelig, generelt, poetisk eller spesielt, kan vi bruke ubestemt form av substantiv: Det hvite hus, det vakre brudepar, den gode skole, det gode liv.

2. **Foran eiendomspronomen:** bilen min – telefonen din – boken hans
3. **Etter mengdeord + av:** flere av boksene – mange av studentene
4. **Etter ordet selve eller selveste og hele** (med unntak av *hele verden*): selve dagen – selveste kongen – hele dagen

Vi bruker ubestemt form sammen med ubestemt artikkel i disse tilfellene

1. Når vi **introduserer** noe **ukjent**: en vakker prinsesse, ei øde øy.
2. Når et substantiv forteller noe om en persons **egenskaper**, og substantivet **beskriver** personen: Han er en idiot. Hun er en menneskekjenner. Han er en mann.
3. Når substantivet står sammen med et **adjektiv** som **beskriver** personen: Hun er en snill elev. Du er en flink snekker.

Vi bruker ikke ubestemt artikkel i disse tilfellene

1. Når **substantivet** er **klassifiserende** og betegner yrke, virksomhet, nasjonalitet, etnisitet, religiøs/annen tilknytning, kjønn, familierelasjon og livssyn:
  - a. Han er snekker (yrke).
  - b. Han er student (virksomhet).
  - c. Hun er svensk (nasjonalitet).
  - d. Han er same (etnisitet).
  - e. Jeg er muslim (religiøs tilknytning).
  - f. Han er humanist (livssyn).
  - g. Han er narkoman (tilknytning).
  - h. Hun er oldemor (familierelasjon).
  - i. Han er mann (kjønn).
2. Når **adjektivet** som står foran substantivet, er **klassifiserende**:
  - a. Han er ortodoks prest. (Men: Han er **en snill** prest = beskrivende.)
  - b. Hun er assisterende rektor. (Men: Hun er **en dyktig** rektor = beskrivende.)
  - c. Hun er fungerende ordfører. (Men: Hun er **en spesiell** ordfører = beskrivende.)

Merk: Når adjektivet og substantivet er **utpekende**, kan vi sette inn ubestemt artikkel:

- a. Han er en *ortodoks* prest (ikke katolsk).
  - b. Hun er en *assisterende* rektor (ikke en rektor som har ansvar for alt).
  - c. Hun er en *fungerende* ordfører (ikke en som ikke fungerer; hun er flink).
3. Når substantivet betegner noe vi **ikke kan telle**:
    - a. *Vann* koker ved 100 grader.
    - b. *Kaffe* smaker av og til bittert.

4. Når verb og substantiv er **tett knyttet sammen** og **ofte brukt sammen**:
- Han *spiller gitar* (= vanlig uttrykk/kombinasjon).
  - De *går på kino* hver søndag (= vanlig uttrykk/kombinasjon).
  - De *spiser middag* sammen på søndager (= vanlig uttrykk/kombinasjon).
  - De *tar buss* til skolen (= vanlig uttrykk/kombinasjon).

Men: Vi har en gorilla i hagen (fordi dette er en uvanlig situasjon).

Merk: Når uttrykkene er litt mindre vanlige, kan man noen ganger høre at man bruker ubestemt artikkel – og andre ganger ikke.

- Vi har hytte på fjellet. / Vi har ei hytte på fjellet.
- Vi har katt. / Vi har en katt.
- Kan jeg låne nøkkel av deg? / Kan jeg låne en nøkkel av deg?

Sammensatte substantiv

Substantiv skal skrives i **ett ord** når vi beskriver/kategoriserer det siste substantivet med det første:

- sjokoladeis: Hva slags is? *Sjokoladeis*. 2. skoletur: Hva slags tur? *Skoletur*.

Bare **adjektiv** kan stå foran andre ord og samtidig stå til disse ordene **uten at en er nødt til** å skrive de to ordene i ett:

- en billig bok – en billigbok 2. små jenter – småjenter 3. stor makt – en stormakt
- en stor familie – en storfamilie 5. en direkte time – en direktetime

Kort om adjektiv

Hovedmønster for bøyning av adjektiv i ubestemt form

- en god bil – ei god jakke – et godt liv – gode dager
- en norsk mann – ei norsk dame – et norsk flagg – norske mennesker
- en praktisk snekker – ei praktisk bok – et praktisk menneske – praktiske klær
Men: en frisk mann – ei frisk dame – et friskt barn – friske mennesker
- en ekte venn – ei ekte dronning – et ekte vennskap – ekte gullkjeder
- en vennlig lærer – ei vennlig jente – et vennlig menneske – vennlige folk
- en blomstret(e) bukse – ei blomstret(e) jakke – et blomstret(e) slips – blomstrete/blomstrede duker
- en vakker dag – ei vakker sol – et vakkert hus – vakre strender

8. en sliten mann – ei sliten jente – et slitent menneske – slitne studenter
9. en gammel sko – ei gammel fille – et gammelt skap – gamle dører
10. en fast jobb – ei fast hånd – et fast grep – faste bestemmelser
Men: en hvit bil – ei hvit dør – et hvitt hus – hvite vegger
11. en absurd forestilling – ei absurd framstilling – et absurd teater – absurde vitser
12. en rosa/lilla sløyfe – ei rosa/lilla bukse – et rosa/lilla skjørt – rosa/lilla briller
13. en grønn sko – ei grønn jakke – et grønt belte – grønne planter
Men: en viss person – ei viss dame – et visst menneske – visse dager (gjelder også «full» og «spiss»)
14. en blå bil – ei blå jakke – et blått skjørt – blå/blåe bukser (med -tt: fri, grå, rå, stri, ny, blå, brå, skrå, stø)

Bøyning av regelrette adjektiv i bestemt form (bestemt form av adjektivet = flertallsformen)

1. god (regelrett): den gode dagen – de gode dagene
2. vakker (adjektiv som ender på -er): den vakre dagen – de vakre menneskene
3. sliten (adjektiv som ender på -en): den slitne mannen – de slitne damene
4. gammel (adjektiv som ender på -en): den gamle boken – de gamle bøkene

Bøyning av uregelrette adjektiv i bestemt form

1. annen (uregelrett): den andre dagen – de andre dagene
2. liten (uregelrett): den lille jenta – de små jentene

Vi bøyer adjektivet i bestemt form i disse tilfellene

1. Etter påpekende pronomen: den/denne, det/dette, de/disse: den *fine* stolen / den *fineste* stolen.
2. Etter genitivs-s: Annes *vanskelige* dag / Annes *vanskeligste* dag.
3. Etter possessive pronomen: min/mi/mitt/mine, din/di/ditt/dine, hans/hennes, sin/si/sitt/sine, vår/vårt/våre, deres, vårt *snille* barn / våre *snilleste* barn.

Men: min **egen** bil / mine egne biler (ikke «min *egne bil» i entall = unntak).

Uten artikkel foran adjektivene

1. Før adjektivene *hel* og *halv* bruker vi vanligvis ikke bestemt artikkel: *Vi spiser frukt hele året. / Dere har spist halve kaka.*
2. Foran *samme* trenger vi ikke å bruke artikkelen, men vi kan gjøre det: *Jeg går på samme skole / samme skolen / den samme skolen som før.*
3. Foran en del superlativer pleier vi ikke å bruke artikkelen, men vi kan gjøre det: *Hun stod på øverste trinn / det øverste trinnet. Eldste gutt / Den eldste gutten på avdelingen het Mons. Min mor er snilleste mor / den snilleste mora/moren i verden. Han var stilleste gutt / den stilleste gutten på sovesal 1.*
4. Foran ordenstall pleier vi ikke å bruke artikkelen, men vi kan gjøre det: *I dag er det tiende mai / den tiende mai.*

Regelrett gradbøyning av adjektivet

Vi kan bøye de fleste adjektiv i **positiv**, **komparativ** og **superlativ**. Dette gjør vi for å *sammenligne*: pen – penere – penest / pen – mer pen – mest pen

Noen adjektiv må bøyes med **mer** og **mest**. Det gjelder slike adjektiv:

praktisk	mer praktisk	mest praktisk
kjent (perf. partisipp)	mer kjent	mest kjent
levende (pres. partisipp)	mer levende	mest levende
blomstrete	mer blomstrete	mest blomstrete
moderne	mer moderne	mest moderne
positiv	mer positiv	mest positiv
prekær	mer prekær	mest prekær
interessant (lange adjektiv)	mer interessant	mest interessant
fleksibel (internasjonale adjektiv)	mer fleksibel	mest fleksibel

Uregelrett gradbøyning av adjektivet

Positiv	Komparativ	Superlativ
få	færre	færrest
gammel	eldre	eldst
god	bedre	best
lang	lengre	lengst
liten	mindre	minst
mange	flere	flest
mye	mer	mest
stor	større	størst
tung	tyngre	tyngst
ung	yngre	yngst
vond	verre	verst

Merk: Vi kan også gradbøye *vond* som regelrett adjektiv: vond – vondere – vondest.

Gradbøyning ved *aller*, *enda* og *enn*

Hun tok fram sin **aller** fineste kjole. (*aller* + superlativ)

Dette blir en **enda** morsommere tekst. (*enda* + komparativ)

Dette var gøyere **enn** går. (komparativ + *enn*).

Eksempler på adjektiv som brukes som substantiv / substantiverte adjektiv

Vi kan i teorien bruke alle adjektiv som substantiv, men det er noen som brukes oftere enn andre (for eksempel *de unge* / *de gamle*).

en ansatt	den ansatte	mange ansatte	de ansatte
en kristen	den kristne	mange kristne	de kristne
en ung	den unge	mange unge	de unge
en gammel	den gamle	mange gamle	de gamle
en lærd	den lærde	mange lærde	de lærde
en tillitsvalgt	den tillitsvalgte	mange tillitsvalgte	de tillitsvalgte
en blind	den blinde	mange blinde	de blinde
en innfødt	den innfødte	mange innfødte	de innfødte

en uføretrygdet	den uføretrygdede/ uføretrygdete	mange føretrygdede/ uføretrygdete	de uføretrygdede/ uføretrygdete
en overordnet	den overordnede/ overordnede	mange overordnede/ overordnede	de overordnede/ overordnede

Merk: Når det substantiverte adjektivet kommer fra et regelrett verb i gruppe 1 (som slutter på -et), har man to bøyingsformer i bestemt form og flertall, -ete og -ede: *uføretrygdet/uføretrygdede*. Det er vanligst å bruke formen -ede: *uføretrygdede*.

Kort om predikativ og bøyning når adjektiv står etter verb

Hva er riktig? Er begge deler riktige?

Tomatene er stekt. / Tomatene er stekte.

Klærne er brukt. / Klærne er brukte.

Foreldrene er skilt. / Foreldrene er skilte.

Varene er betalt. / Varene er betalte.

Hva er riktig? Svar: *Tomatene er stekt. Klærne er brukt. Foreldrene er skilt. Varene er betalt.*

Hvorfor? Dette stemmer jo ikke med det du har lært tidligere, om at adjektiv skal ha -e i flertall.

Svaret på dette er:

Adjektiv og partisipp brukes som predikativ (les mer om predikativ litt lenger nede). Adjektivenes bøyes normalt i samsvar med subjektet, mens **partisippet vanligvis er ubøyd**.

Hva betyr dette?

Stekt/brukt/skilt/betalt er predikativ – og **ordene kommer fra verb**. Vanligvis er altså partisipp ubøyd (selv om subjektet (*varene, klærne*) står i flertall).

Grunnen til at folk sier ulike ting, er at mange synes det er vanskelig å skille mellom adjektiv og partisipp ... Folk tenker ikke på om predikativet er et **rent adjektiv** – eller om det **kommer fra et verb / er et partisipp**.

For å forstå mer av dette må man vite hva et **predikativ** er. Et predikativ opptrer sammen med noen spesielle verb. Disse verbene er:

å være

å bli

å se ... ut

å høres ... ut

å virke (i betydningen *se ... ut*)

å føle seg

å kjennes (*ut*)

å synes (i betydningen *virke*, ikke i betydningen *tenke*)

å ligge

å stå

å falle

Eksempler:

1. *Å være*: Treet er hogget. Trærne er hogget. / Stolen er brukt. Koppene er brukt.
Men: Koppene er nye (fordi *nye* ikke er partisipp).
2. *Å bli*: Hun ble operert. De ble operert. / Huset ble malt. Husene ble malt.
Men: De ble berømte (fordi *berømte* ikke er partisipp).
3. *Å se ... ut*: Bilen ser brukt ut. Bilene ser brukt ut.
Men: De ser syke ut (fordi *syke* ikke er partisipp).
4. *Å høres ... ut*: Musikken høres redigert ut. / Sangene høres redigert ut.
Men: De høres slitne ut (fordi *slitne* ikke er partisipp).
5. *Å virke*: Fotoet virker manipulert.
Men: Menneskene virker glade (fordi *glade* ikke er partisipp).
6. *Å føle (seg)*: Jeg følte meg lurt. / De følte seg lurt.
Men: De følte seg friske (fordi *friske* ikke er partisipp).
7. *Å kjennes*: Ansiktet hans kjennes nybarbert. / Ansiktene kjennes nybarbert.
Men: Trappene kjennes glatte (fordi *glatte* ikke er partisipp).
8. *Å synes*: Saken synes løst. / Sakene synes løst.
Men: Oppgavene synes vanskelige (fordi *vanskelige* ikke er partisipp).
9. *Å stå*: Fakturaen står som betalt. / Fakturaene står som betalt.
Men: Huset stod klart til bruk. / Rommene stod klare til bruk. / Syklene står klare til bruk (fordi *klar* ikke er partisipp).

Sammenfattende: Der hvor morsmålsbrukere synes det kan være vanskelig å vite om man bruker et partisipp eller et rent adjektiv, kan man få begge bøyingsformene i flertall: *Ansiktene er nybarbert/nybarberte*.

Ubøyd adjektiv ved preposisjon

Dersom adjektivene er en del av et preposisjonsuttrykk, er de ofte ubøyd:

De er glad *i* hverandre. / De er redd *for* hva som kan skje.

Men man kan også høre: De er glade i hverandre. / De er redde for hva som kan skje.

Dette er feil: *De er glad. *De er redd. (Dette blir feil fordi det ikke inngår i et preposisjonsuttrykk.)

Å være glad i, å være vant til, å være klar over oppfattes som faste uttrykk og får ikke flertalls-e. Men andre ganger kan man velge:

Vi er oppmerksom på utfordringen. / Vi er oppmerksomme på utfordringen.

De er avhengig av hverandre. / De er avhengige av hverandre.

Adjektiv i intetkjønnsform ved generelle uttalelser og med subjektet i ubestemt form

I generelle uttalelser med subjektet i **ubestemt form** (entall eller flertall), står adjektivet i **intetkjønnsformen**. Her fortelles det hva den som uttrykker setningen, mener:

Fisk er godt. Pannekaker er ikke sunt. Vin er dyrt. Sitron er surt.

Men: Fisken er god. Pannekakene er gode. Vinflaskene er dyre. Sitronene er sure.

Husk: Når adjektivet står like foran substantivet (og det ikke kommer et verb mellom), har vi aldri noen av disse «utfordringene»: gode pannekaker – sure sitroner – god fisk.

«Utfordringene» oppstår når adjektivene står etter et verb.

Partisipper av regelrette verb som ender på -et

Når partisippet av uregelrette verb som slutter på -et (gruppe 1) står som adjektiv, bøyes det i kjønn, tall og i bestemt form. Dette skjer når partisippet står sammen med substantivet. Bøyningsformene er slik:

et åpnet vindu	det åpnete/åpnede vinduet	åpnete/åpnede vinduer	de åpnete/åpnede vinduene
et elsket barn	det elskete/elskede barnet	elskete/elskede barn	de elskete/elskede barna

Partisipper av uregelrette verb som ender på -et

De uregelrette verbene som ender på *-et*, har en uregelrett form som må bøyes i bestemt form entall og i flertall. De bøyes på samme måte som adjektiv som ender på *-en*.

Ubestemt form entall	Bestemt form entall	Ubestemt form flertall	Bestemt form flertall
et stjålet bilde	det stjålne bildet	stjålne bilder	de stjålne bildene
en brukken/brukket fot	den brukne foten	brukne føtter	de brukne føttene
ei sungen/sunget vise	den sungne visa	sungne viser	de sungne visene
et brukket bein	det brukne beinet	brukne bein	de brukne beina

Merk: I intetkjønn må vi bruke *-et*-formen: *et stjålet bilde, et brukket bein*. I hankjønn og hunkjønn kan vi velge: *en brukket/brukken fot, ei sunget/sungen vise*. I bestemt form og i flertall må vi bruke den uregelrette formen *-en*. Valgmuligheten eksisterer bare i maskulin og feminin ubestemt form entall.

Det gjelder disse partisippene (inndelt i grupper på bakgrunn av mye eller lite bruk):

Ofte brukt: brukken, frossen, dreven, funnen, grepen, reven, skåren, sprukken, stukken, stjålen, sungen, truffen

Mest brukt i sammensetninger: flybåren, fordrukken, selvhjulpen, løssluppen, utsprungen

Om ordfamilie

Det er viktig å kjenne hele «ordfamilien» til et ord når man skal lære seg å bruke stadig flere ord og uttrykk (og si ting på ulike måter).

Oversikt over de vanligste endelsene til et adjektiv

Endelse på adjektivet	Adjektiv	Substantiv	Verb
Forskjellig fra verbet og substantivet	glad	glede	glede
Uten endelse	varm	varme	varme
-lig	liv lig ; level lig	liv	leve
-ig	iv rig	iver	ivre
-sk	spansk	spanjol	–
-isk	kritisk	kritikk	kritisere
-som	strev som	strev	streve
-full	forståelses full	forståelse	forstå
-løs	hjelpel øs	hjelp	hjelp
-fri	gjest fri	gjest	gjeste
-bar	bruk bar	bruk; bruker	bruke
-iv	produkt iv	produkt	produsere
-aktig	løgn aktig	løgn; løgner	lyve
-messig	rett messig	–	–
-at	liv at	liv	leve
-el	svimmel	svimmelhet	svimle
-en	moden	modenhet	modnes; modne
-er	tapp er	tapperhet	–
-ete	krangle te	krangel	krangle
-ende (presens partisipp)	dans ende	dans	danse
-et/-t (perfektum partisipp)	forandret brukt	forandring bruk	forandre bruke

Oversikt over de vanligste endelsene til et substantiv

Endelse på substantivet	Substantiv	Verb	Adjektiv/partisipp
-ing	bygging	bygge	bygget
-ning	bygning	bygge	bygget
-sjon	informasjon	informere	informert; informativ
-skap	ekteskap	ekte	ektet

-dom	kristendom	kristne	kristen; kristnet
-het	avhengighet	avhenge	avhengig
-else	forståelse	forstå	forstått; forståelig
-el	advarsel	advare	advart; advarende
-er	forfatter	forfatte	forfattet
-anse	leveranse	levere	levert

Oversikt over de regelrette verbene

Gruppe 1 (v1)	å kaste	kaster	kastet	har kastet
Gruppe 2 (v2)	å lese	leser	leste	har lest
Gruppe 3 (v3)	å veie	veier	veide	har veid
Gruppe 4 (v4)	å bo	bor	bodde	har bodd

Oversikt over de uregelrette verbene

Disse verbene kan også bøyes regelrett. De betyr det samme uansett bøyingsform.

	Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum	Substantiv	Adjektiv
v4	bety	betyr	betød	har betydd	betydning (m/f)	betydningsfull; betydelig
v4	bre	brer	bredde/ bredte	har bredt	bre (m)	–
v4	bry	bryr	brød	har brydd	bry (n); bryderi (n)	brydd
v4	by	byr	bød/bøy	har bydd/ budt	bud (n)	bydende
v2	fise	fiser	fes/feis	har feset/fist	fis (m)	fisende
v2	fnyse	fnyser	fnøs	har fnyst	fnys (n)	fnysende
v1	fornemme	fornemmer	fornam	har fornemmet	fornemmelse (m)	fornemmende
v2	gale	galer	gol	har galt	gal (n)	galende
v4	gni	gnir	gned/gnei	har gnidd	gnidning (m/f)	gnidd

v3	grave	graver	grov	har gravd	grav (m/f); graver (m)	gravende; gravd
v2	grine	griner	gren/grein	har grint	grining (m/f)	grinende
v2	gyse	gyser	gjøs	har gyst	gys (n)	gysende
v2	gyte	gyter	gjøt	har gytt	gyte (f/m)	gytende
v2	hete	heter	het	har hett	–	–
v3 v1, v3	hogge / hugg	hogger / hugger	hogg/hugg	har hogd/ hugd	hogg/hugg (n); hugger / hogger (m) hogst (m); hugst (m)	hoggende/ huggende; hogd/hugd
v1, v2	jage	jager	jog	har jagd	jag (n); jaging (m/f)	jagende; jaget
v2	klype	klyper	kløp	har kløpet	klyp (n); klype (m/f)	klypende; kløpet; kløpen
v3	klyve	klyve	kløv/kløyv	har kløvet	klyv (n)	klyvende
v2	kvele	kveler	kvalte	har kvalt	kveler (m)	kvalt; kvelt; kvelende
v1	lekke	lekker	lakk	har lekket	lekkasje (m)	lekkende; lekket
v4	lyde	lyder	lød	har lydt	lyd (m)	lydhør
v2	nyse	nyser	nøs/nøys	har nyst	nys (n)	nysende
v4	skli	sklir	skled/sklei	har sklidd	sklie (m/f)	skliende
v2	skryte	skryter	skrøt	har skrytt	skryt (n); skryting (m/f)	skrytende; skrytet(e)
v2	snyte	snyter	snøt	har snytt	snyter (m); snyteri (n)	snytt
v4	stride	strider	stred/strei	har stridd	strid (m)	stridende
v1, v3	suge	suger	saug	har sugd	sug (n); suging (m/f)	sugende; sugd
v2	supe	super	saup	har supt	sup (m); suping (m/f); super (m)	supende
v1	sverge	sverger	svor	har svoret	–	svergende; svoren
v4	svi	svir	sved/svei	har svidd	svie (m)	sviende; svidd
v1, v2	svinge	svinger	svang	har svunget	sving (m);	svingende
v1, v2	telle	teller	talte	har talt	tall (n); teller (m)	tellelig; tellbar

v1, v3	tigge	tigger	tagg	har tigd	tigger (m); tigging (f/m)	tiggende
v4	trå	trår	trådte/tro	har trådt		-trående
v2	tyte	tyter	tøyt	har tytt	tyting (m/f)	–
v4	vri	vrir	vred/vrei	har vridd	vridning (m/f)	vridd; vridende

Disse verbene kan også bøyes regelrett, men da *endres* betydningen

v1	kvekke	kvekker	kvakk	har kvekket	kvekking (m/f)	kvekkende; kvekket; kvekken
v1, v2	skrelle	skreller	skrall	har skrelt	skall (n); skrelling (m/f); skrall (n); skrell (n)	skrelt
v2	rekke	rekker	rakk	har rukket	–	–
v1	skvette	skvetter	skvatt	har skvettet	skvett (m)	skvetten

Disse verbene har både uregelrett og regelrett bøyning. Disse verbene er *parverb*. Når verbet bøyes regelrett, må det ta objekt: *Han brente brevene. Brevene brant.*

v1, v2	brekke	brekker	brakk	har brukket	brekning (m/f); brekk (n)	brukket; brukken
v2	brenne	brenner	brant	har brent	brann (m)	brent; brennende; brennbar
v2	henge	henger	hang	har hengt	hang (m); henger (m)	hengende; hengt
v1, v2	knekke	knekker	knakk	har knekket/ knekt	knekk (m/n)	knekkende
v2	renne	renner	rant	har rent	renn (n); renning (m/f)	rennende
v2	slenge	slenger	slang	har slengt	sleng (m)	slengende; slengt
v2	smelle	smeller	smalt	har smelt	smell (m/n)	smellende
v2	strekke	strekker	strakk	har strukket	streck (m); strekking (m/f)	streckende
v2	fryse	fryser	frøs/frøys	har frosset	frost (m)	frossen

Disse verbene har kun uregelrett bøyning

be	ber	ba/bad	har bedt	bønn (m)	bedende; bønlig
binde	binder	bandt	har bundet	bånd (n); binding (m/f)	bundet; bunden; bindende
bite	biter	bet/beit	har bitt	bitt (n); biting (m/f)	bitt; bitende
bli	blir	ble/blei	har blitt	–	blivende
bringe	bringer	brakte	har brakt	bringing (m/f)	–
briste	brister	brast	har bristet	brist (m)	bristende; bristen
bryte	bryter	brøt/brøyt	har brutt	brudd (n); bryting (m/f); bryter (m)	brutt
burde	bør	burde	har burdet	–	–
bære	bærer	bar	har båret	bæring (m/f); bærer (m), bør (m/f); bære (m/f)	båren
dette	detter	datt	har dettet	detting (m/f)	dettende
drikke	drikker	drakk	har drukket	drikk (m); drikke (m)	drukket; drukken; drikkende; drikkelig
drite	driter	dret/dreit	har dritt/dritet	dritt (m)	dritende
dra	drar	dro	har dratt	draing (m/f)	–
drive	driver	drev/dreiv	har drevet	drift (m/f); driver (m)	drivende; dreven; driftig
dø	dør	døde	har dødd	død (m)	dødelig; død; døende
ete	eter	åt	har ett	eting (m/f)	etende
falle	faller	falt	har falt	fall (n)	fallende; falt; fallen
finne	finner	fant	har funnet	funn (n); finner (m)	funnet; funnen
fly	flyr	fløy	har flydd/fløyet	fly (n); flyver/ flyger (m)	flyende; flydd
flyte	flyter	fløt/fløyt	har flytt	flåte (m)	flytende
forstå	forstår	forsto / forstod	har forstått	forståelse (m); forstand (m)	forståelig; forståelsesfull
forsvinne	forsvinner	forsvant	har forsvunnet	forsvinning (m/f)	forsvunnet; forsvunnen; forsvinnende

fortelle	forteller	fortalte	har fortalt	fortelling (m/f); forteller (m)	fortalt; fortellende
fyke	fyker	føk/føyk	har føket	føyk (m); fyk (m); fokk (m/f)	fykende
følge	følger	fulgte	har fulgt	følge (n); følger (m)	fulgt; følgende
få	får	fikk	har fått	–	–
gi	gir	ga/gav	har gitt	gave (m/f); giver (m)	givende; gitt; gavmild
gidde	gidder	gadd	har giddet	gidd (m)	giddeløs
gjelde	gjelder	gjaldt	har gjeldt	–	gjeldende
gjøre	gjør	gjorde	har gjort	gjøremål (n); gjerning (m/f)	gjort
gjørs	gjørs	gjors	har gjors	gjørs (m)	–
gli	glir	gled/glei	har glidd	glid (m); glider (m)	glidende
gleppe	glepper	glapp	har gleppet	glepp (m)	gleppen
glippe	glipper	glapp	har glippet	glipp (m)	glippende
gripe	griper	grep/greip	har grepet	grep (n)	grepet; grepen; gripende
gråte	gråter	gråt	har grått	gråt (m); gråting (m/f)	gråtende; gråtkvalt
gyve	gyver	gjøv/gøyv	har gyvd /gjøvet	gyv (n)	gyvende
gå	går	gikk	har gått	gåing (m/f); gange (m)	gående; gått
ha	har	hadde	har hatt	–	-havende
hive	hiver	hev/heiv	har hevet	hiv (n)	hivende
hjelpe	hjelper	hjalp	har hjulpet	hjelp (m); hjelper (m)	hjelpende; hjelpeløs; hjelpsom
holde	holder	holdt	har holdt	hold (n)	holdbar
høres	høres	hørtes	har hørt	–	hørbar
klinge	klinger	klang	har klinget/ klingt	klang (m)	klingende; klangfull
knipe	kniper	knep/kneip	har knepet	knip (n)	knipende; knepen
komme	kommer	kom	har kommet	komme (n)	kommende
krype	kryper	krøp /krøyp	har krøpet	kryp (n)	krypene
kunne	kan	kunne	har kunnet	–	–

kvede	kveder	kvad	har kvedet	kvad (n)	kvedende; kveden
kveppe	kvepper	kvapp	har kveppet	kvepp (n)	kveppen
la	lar	lot	har latt	–	–
late	later	lot	har latt	–	–
le	ler	lo	har ledd	latter (m); leing (m/f)	leende; ledd; lattermild
legge	legger	la	har lagt	legg (n)	–
li	lir	led/lei	har lidd	–	–
lide	lider	led/lei	har lidd	lidelse (m)	lidelsesfull; lidende
ligge	ligger	lå	har ligget	–	liggende
lykkes	lykkes	lyktes	har lykkes/lyktes	lykke (m/f)	-lykket
lyve/lyge	lyver	løy	har løyet	løgn (m/f); løgner (m); lyving (m/f)	løgnaktig
løpe	løper	løp	har løpt	løp (n); løper (m); løping (m/f)	løpende; løpsk
låte	låter	låt	har lått	låt (m)	–
minnes	minnes	mintes	har mintes	minne (n)	–
møte	møter	møtte	har møtt	møte (n)	møtende
måtte	må	måtte	har måttet	–	–
nyte	nyter	nøt/nøyt	har nytt	nytelse (m)	nytende
opprinne	opprinner	opprant	har opprunnet	opprinnelse (m)	opprinnelig
pipe	piper	pep/peip	har pepet	pip (n)	pipende; pipete
ri/ride	rir/rider	rei/red	har ridd	ritt (n); ridning (m/f)	ridende
rive	river	rev/reiv	har revet	rift (m/f)	rivende; revet; reven
ryke	ryker	røk/røyk	har røket	røyk (m)	røykende; røykt
se	ser	så	har sett	syn (n); seer (m)	synlig; seende
selge	selger	solgte	har solgt	salg (n); selger (m)	solgt; selgende; salgbar
sette	setter	satte	har satt	setting (m/f)	–
si	sier	sa	har sagt	sagn (n)	–
sige	siger	seg/seig	har seget	sig (n)	seget; sigen; sigende
sitte	sitter	satt	har sittet	sitting (m/f)	sittende
skite	skiter	skjet/skeit	har skitt	skitt (m)	skitten

skjære	skjærer	skar	har skåret	skår (n); skjæring (m/f)	skåret; skåren; skjærende
skri/ skride	skrider	skred/skrei	har skredet	skred (n)	skredet; skreden; skridende
skrike	skriker	skrek / skreik	har skreket	skrik (n)	skrikende
skrive	skriver	skrev / skreiv	har skrevet	skriv (n); skrift (m) skriver (m)	skriftlig; skrevet; skreven
skulle	skal	skulle	har skullet	–	–
skyldes	skyldes	skyldtes	har skyldtes	skyld (m/f); skyldner (m)	skyldig
skytte	skytter	skjød/skøyt	har skutt	skudd (n); skytter (m)	skutt; skytende
skyve	skyver	skjøv / skøyv	har skjøvet	skyv (n); skuffe (m/f)	skjøvet; skjøven; skyvende
slippe	slipper	slapp	har sluppet	slipp (n)	sluppen
slite	sliter	slet/sleit	har slitt	slit (n); slitasje (m)	sliten; slitsom; slitt
slå	slår	slo	har slått	slag (n)	slående; slått
slåss	slåss	sloss	har slåss	slåssing (m/f)	slåssende
smyge	smyger	smøg / smøyg	har smøget	smyging (m/f); smug (n)	smøgen; smygende
smøre	smører	smurte	har smurt	smør (n); smøring (m/f)	smurt; smørende; smørefri
snike	sniker	snek/sneik	har sneket	sniking (m/f); snik (m)	sneket; sneken snikende
sove	sover	sov	har sovet	søvn (m); soving (m/f)	sovet; sovende; søvnig
spinne	spinner	spant	har spunnet	spinning (m/f); spinneri (n); spinn (n)	spunnet; spunnen; spinnende
sprekke	sprekker	sprakk	har sprukket	sprekk (m)	sprukket; sprukken
sprette	spretter	spratt	har sprettet	sprett (n)	spretten; sprettende
springe	springer	sprang	har sprunget	sprang (n); springer (m)	sprunget; sprungen; springende
spørre	spør	spurte	har spurt	spørsmål (n)	spørrende

stige	stiger	steg/steig	har steget	stige (m)	steget; stegen; stigende
stikke	stikker	stakk	har stukket	stikk (n)	stukket; stukken; stikkende
stjale	stjeler	stjal	har stjålet	stjeling (m/f); stjeler (m)	stjålet; stjålen
stryke	stryker	strøk/ strøyk	har strøket	stryk (n); strøk (n)	strøket; strøken; strykende
stå	står	sto/stod	har stått	stand (m); ståing (m/f)	stående
svike	sviker	svek/sveik	har sveket	svik (n); sviker (m)	sveket; sveken; svikende; svikefull
synes	synes	syntes	har syntes	synsing (m/f); synser (m)	synsende
synge	synger	sang	har sunget	sanger (m); sang (m)	syngende; sungen; sangbar
synke	synker	sank	har sunket	synking (m/f); synk (m)	synkende
søkke	søkker	sakk	har søkket	søkk (n)	søkket; søkken; søkkende
ta	tar	tok	har tatt	tak (n)	–
tore/tørre	tør	turte/torde	har turt/tort	–	–
tre	trer	trådte	har trådt	–	–
treffe	treffer	traff	har truffet	treff (n); trefning (m/f)	truffet; truffen; treffende
trekke	trekker	trakk	har trukket	trekk (n)	–
trives	trives	trivdes	har trivdes	trivsel (m)	trivelig
tvinge	tvinger	tvang	har tvunget	tvang (m)	tvingende; tvungen
undres	undres	undredes	har undres	undring (m/f)	undrende
velge	velger	valgte	har valgt	valg (n); velger (m)	valgbar; velgende; valgfri
vike	viker	vek/veik	har veket		viket; viken; vikende
ville	vil	ville	har villet	vilje (m/f)	villig

vinne	vinner	vant	har vunnet	vinning (m/f); vinner (m)	vinnende; vunnet; vunnen
vite	vet	visste	har visst	vitenskap (m); viten (m); vett (n)	vitende
være	er	var	har vært	væren (m)	værende

Om bruk av verbtidene

Infinitiv brukes

- etter modale hjelpeverb (uten å): *skulle, kunne, måtte, burde, ville.*
- etter disse verbene (med å): *be om – begynne – bruke – digge – elske – fordra – foretrekke – forsøke – gi opp – glemme – greie – hate – klare – like – makte – nekte – orke – pleie – prøve – rekke – slutte – starte – tenke – ønske*
- etter disse verbene (uten å): *la – få – tore – våge – be – se – høre – lukte – kjenne – føle – smake*

Presens brukes

- om noe som skjer her og nå: *Jeg lærer grammatikk nå.*
- om noe som vanligvis skjer: *Jeg tar bussen hver morgen.*
- om framtid: *På lørdag drar vi til Madrid.*
- i historisk/dramatisk presens: *Krigen bryter ut i 1939.*
- for å gi en befaling/kommando: *Du går og legger deg!*

Preteritum brukes

- om handlinger i fortid som er avsluttede: *Jeg gikk på barneskolen i den bygningen.*
- om handlinger i fortid ved bestemt tid: *Jeg gikk ut av barneskolen i 1982.*
- for å understreke noe i nåtiden: *Dette smakte så godt!*
- for å snakke hyggelig til dyr og små barn: *For en søt liten hundevalp du var!*
- for å uttrykke et tenkt tilfelle / en tenkt tilstand: *Hvis jeg var deg, ville jeg ha brukt pengene på en annen måte.*
- for å være høflig: *Jeg lurte på om dere hadde mer kylling på tilbud? / Jeg så helst at du ikke snakket til meg på den måten.*

Perfektum brukes

1. om handlinger som startet i fortiden, og som ikke er avsluttet: *Jeg har bodd i Norge siden 2013.*
2. om handlinger som er avsluttet, når tidspunktet er ubestemt: *Jeg har spist middag.*
3. om handlinger som nettopp er avsluttet: *Jeg har lest ut avisen.*
4. om framtid: *Etter at dere har vasket opp, kan dere støvsuge gulvet.*
5. sammen med *å være* som hjelpeverb (ved forandring, overgang, bevegelse): *Timen er begynt.*

Pluskvamperfektum brukes

1. for å betegne en handling som ble avsluttet **før** en annen handling i fortiden: *De hadde spist opp all maten da vi kom.*
2. for å betegne **tenkte tilfeller** og det som kunne ha skjedd (men som **ikke** skjedde): *Hvis du ikke hadde stoppet bilen, hadde det skjedd en ulykke.*
3. for å uttrykke noe som ikke kan være virkelig: *Hadde jeg vært deg, hadde jeg ikke vært så gjerrig på pengene.*
4. i utsagnssetninger: *Han sa at han hadde snakket med henne.*
5. sammen med *å være* som hjelpeverb (ved forandring, overgang, bevegelse): *Timen var begynt.*
6. om nåtid ved oppfordringer eller spørsmål: *Hadde du hatt mulighet til å hjelpe meg litt? Hadde du likt å dra på ferie med meg?*

1. futurum brukes

1. for å uttrykke framtid

Merk: Ved **personer** bruker vi ofte *skal*: **Skal** dere alle sammen **gå** i teateret?

2. ved påbud og kommando (om nåtid eller framtid): *Du skal gå nå!*
3. om nåtid når vi er usikre på om det som sies, er sant/riktig eller ikke: *Han skal være syk.*

2. futurum brukes

1. om en handling som vil bli avsluttet en gang i framtiden før en annen handling starter (førframtid): *Han skal ha tatt eksamen før hun flytter.*
2. om en handling som vil bli avsluttet innen et gitt tidspunkt: *Dere må ha avsluttet eksamen innen klokka 14.00.*
3. om en handling som kanskje har skjedd (men som man ikke har fått bekreftet eller vet sikkert om har skjedd): *Det skal ha skjedd en ulykke i sentrum.*

1. kondisjonalis brukes

1. som fortidsfuturum for å uttrykke hvordan vi så framtiden for oss en gang i fortiden: *Jeg skulle hoppe i fallskjerm i fjor sommer, men så turte jeg ikke likevel.*
2. i nåtid: *Jeg ville komme på festen i dag hvis jeg visste hvem som kommer.*
3. sammen med preteritum for å uttrykke ikke-virkelige betingelser i nåtid: *Vant jeg i lotto nå, ville jeg gi pengene til en god sak.*
4. for å uttrykke betingelser i framtid: *Skulle du komme på festen i morgen (= hvis du kommer), får du møte mange hyggelige mennesker.*
5. for å gi råd og anbefalinger: *Du skulle/burde/kunne gå oftere til tannlegen* (her brukes ikke *ville* og *måtte* som hjelpeverb).

2. kondisjonalis brukes

1. sammen med pluskvamperfektum eller 1. kondisjonalis for å uttrykke ikke-virkelige betingelser i fortid og nåtid: *Hadde jeg vært en ung og vakker kvinne, ville jeg ha funnet / ville jeg finne meg en ung og vakker mann.* (Denne setningen kan referere både til nåtid og fortid.)
2. om en handling som ikke ble gjennomført, men som man hadde tenkt å gjennomføre: *Jeg skulle ha besøkt min mor på lørdag, men så ble jeg syk.*
3. om nåtid i høflige ønsker og oppfordring: *Jeg skulle gjerne ha snakket med rektor et par minutter.*

Verbkonstruksjon med flere modale hjelpeverb + infinitiv

Flere modale hjelpeverb + infinitiv brukes i forbindelse med betingelsessetninger. Det er mer usikkert når det første modale hjelpeverbet står i preteritum (eksempel 3):

1. Hvis jeg blir arbeidsledig, *vil jeg måtte gå* på NAV.
2. Han *bør kunne klare seg* med pengene han får.
3. Han *skulle kunne få seg* en ny jobb om en stund.

S-passiv og passiv med *bli* og *være*

Verbformer og -tider	S-passiv	Passiv med <i>bli</i>	Passiv med <i>være</i>
Infinitiv	spises	bli spist	være spist
Presens	spises	blir spist	er spist
Preteritum	–	ble spist	var spist
Perfektum	–	har blitt spist er blitt spist	har vært spist
Pluskvamperfektum	–	hadde blitt spist var blitt spist	hadde vært spist
1. futurum	skal betales	skal bli spist	skal være spist
2. futurum	–	skal ha blitt spist	skal ha vært spist
1. kondisjonalis	skulle betales	skulle bli spist	skulle være spist
2. kondisjonalis	–	skulle ha blitt spist	skulle ha vært spist

S-passiv brukes omtrent bare i infinitiv og tre verbtider. Ofte kan s-passiv eller passiv med *bli/være* brukes synonymt. Men i en del tilfeller har ikke disse to passivformene samme betydning. Eksempler:

1. Tøy tørkes på tørkerommet. (Dette er en regel eller en fast ordning.)
2. Tøy blir tørket på tørkerommet. (Beskrivelse av en situasjon.)
3. Skatten trekkes hver måned. (Dette er en regel eller en fast ordning.)
4. Skatten blir trukket hver måned. (Beskrivelse av en situasjon.)

Om forskjellen på *være/bli*

Være betegner en *tilstand* som varer en stund, mens *bli* forteller om en *overgang* eller en *forandring*.

1. Det er fint vær nå. / Det blir fint vær nå.
2. Hun er 22 år. / Hun blir snart 23 år.

Bli kan også bety fortsette *å være / å forbli*: La ting bli slik de er. / Bli der du er. / Jeg blir hjemme i kveld.

Om få som hjelpeverb

Få + infinitiv:

- a. Du får arbeide godt nå! (kommando, befaling)
- b. Får jeg komme inn? (få lov til, be om tillatelse)
- c. Vi får se hva som skjer. / Vi fikk se mye rart i løpet av turen. (når noe skjer med en / når noe skjer tilfeldig)

Få + perfektum partisipp:

- a. Jeg får ikke åpnet denne flasken. (Jeg *greier/klarer* ikke å åpne denne flasken.)
- b. Jeg får heldigvis reparert bilen min i dag. (Man får *mulighet* til å reparere bilen.)
- c. Du må få sjekket foten din hos legen. (Noen andre må *gjøre noe for noen*.)

Andre hjelpeverb

La, tørre, be – og sanseverbene *høre, se, føle, kjenne, lukte*

- a) Jeg *lar* hunden min *gå* fritt omkring.
- b) Hun *tør* ikke *være* alene om kvelden.
- c) Jeg vil *be* dem *komme* på middag.
  - a. Jeg vil be dem *om å* komme på middag.
- d) Han *hørte* det *smelle* i døra.
  - a. Han hørte *at det smalt* i døra.
- e) Vi *så* de sorte skyene *nærme* seg.
  - a. Vi så *at* de sorte skyene *nærmet* seg.
- f) Jeg *følte* ham *se* lenge på meg.
  - a. Jeg følte *at* han *så* lenge på meg.
- g) Hun *kjente* noen *stjele* lommeboka, men hun reagerte for sent.
  - a. Hun kjente *at* noen *stjal* lommeboka, men hun reagerte for sent.
- h) Hun *luktet* ham *lage* mat på kjøkkenet.
  - a. Hun luktet *at* han *laget* mat på kjøkkenet.

Partikkelverb / sammensatte verb

De fleste sammensatte verb har en preposisjon eller et adverb til forledd. Slike småord kalles også partikler, og derfor kan man kalle sammensatte verb for *partikkelverb*. Vi har verb der partikkelen står foran (*oppholde, utholde*) – og der partikkelen står bak (*holde opp, holde ut*). Man kan også si *fast sammensatte verb* og *løst sammensatte verb*. Noen ganger har fast og løse sammensatte verb samme betydning. *Utholde* og *holde ut* har nesten lik betydning, mens *oppholde* og *holde opp* har ulik betydning. Det er mulig å ha en partikkel etter verbet – eller to: *komme an på, gå ut på, slå av på*.

En annen utfordring med partikkelverbene er at de kan ha både konkret og abstrakt betydning. Da er trykket i partikkelen ulikt.

1. Du må bare *gå på* (= du må ikke gi deg) (trykk tung *på*)
2. Du kan *gå på* isen (= du kan sette foten ned på isen) (trykk lett *på*)
3. Du må *følge med* når jeg snakker (= du må holde oppmerksomheten rettet mot meg)
4. Du må *følge med* de andre til byen (= du må gå sammen med de andre til byen)

Liste over mange vanlige fast og løst sammensatte verb som betyr omtrent det samme

avbryte	bryte av
avkle	kle av
avløse	løse av
avmønstre	mønstre av
avsile	sile av
avstenge	stenge av
avvenne	venne av
framby	by fram
framlegge	legge fram
framsette	sette fram
framstå	stå fram
framtre	tre fram
innbetale	betale inn
inndele	dele inn
innkalle	kalle inn
innlevere	levere inn

innsette	sette inn
innskyte	skyte inn
innøve	øve inn
nedbetale	betale ned
nedbryte	bryte ned
nedlegge	legge ned
oppfinne	finne opp
oppklare	klare opp
oppruste	ruste opp
oppvarte	varte opp
overta	ta over
planlegge	legge en plan
påkalle	kalle på
påkjøre	kjøre på
påløpe	løpe på
påvirke	virke på
tilhøre	høre til
utdele	dele ut
utgi	gi ut
utlyse	lyse ut
utspørre	spørre ut
utstå	stå ut

Liste over mange vanlige fast og løst sammensatte verb som ikke betyr det samme

Noen av verbene kan ha både ulik betydning og lik betydning. Disse verbene er merket med en stjerne: *

avdekke	dekke av
avgå	gå av
avholde	holde av
avsette	sette av
avskjære	skjære av
avslå	slå av
avta	ta av
framgå	gå fram*

framkalle	kalle fram
framtre	tre fram
gjengi	gi igjen
innføre	føre inn
innhente	hente inn*
inngå	gå inn
nedkomme	komme ned
oppdra	dra opp
oppfylle	fylle opp
oppføre	føre opp
oppgi	gi opp*
opplyse	lyse opp
opprøre	røre opp
oppta	ta opp
oversette	sette over
pådra	dra på
pågå	gå på
pålegge	legge på
påpeke	peke på
påse	se på
påstå	stå på
påta	ta på*
utsette	sette ut
ødelegge	legge øde

Kort om setninger

En helsetning kan stå alene. En leddsetning kan ikke stå alene. En helsetning må minimum bestå av verb og subjekt: *Anne spiser.*

Eksempler på ulike typer helsetninger

1. *Rita spiser.* (Fortellende helsetning med subjekt og verbal.)
2. *Rita kjøper mat.* (Noen verb krever objekt.) *Rita handler* kan stå alene.
3. *Nå spiser Rita.* (Fortellende helsetning med adverb, verbal og subjekt.)
4. *Hva spiser Rita?* (Spørrende helsetning med spørrepronomen i starten.)
5. *Spiser Rita?* (Spørrende helsetning.)

Verbet er alltid på plass 2 i helsetninger (unntatt i spørsmål som *Spiser Rita?*).

Leddsetninger

1. subjunksjon
2. subjekt
3. setningsadverbial
4. verbal

En leddsetning kan stå både fremst og bakerst (uten at leddsetningen endres):

1. *Han vil ikke gå ut fordi det ikke er sol.*
2. *Fordi det ikke er sol, vil han ikke gå ut.*

Vi setter komma etter leddsetningen når den står først.

Setningsadverbialenes plassering i helsetninger

1. *Han spiser **ikke**.* (Setningsadverbialet kommer etter verbet.)
2. *Han skal **ikke** spise.* (Hvis vi har to verb, kommer setningsadverbialet **mellom** de to verbene.)
3. Med inversjon: *Nå spiser **han ikke**.* / *Nå skal **han ikke** spise.* Eller:
4. *Nå spiser **ikke han**.* / *Nå skal **ikke han** spise.* (Denne ordstillingen er den minst vanlige; her ligger vekten på *han*.)

Ord som knytter sammen to helsetninger, og som står *mellom* to helsetninger (= plass 0 i setningsskjemaet)

og, eller, men, for, så

- a) Per vil hjelpe til med å rydde bordene, **og** Kari vil gjerne sette på plass stolene.
- b) Vil du studere nå, **eller** vil du helst vente til neste år?*
- c) Per vil hjelpe til med å rydde bordene, **men** Kari nekter faktisk å sette på plass stolene.
- d) Per vil rydde bordene, **for** Kari nekter jo å sette på plass stolene.
- e) Per har blitt vanskelig å leve med, **så** jeg kan faktisk forstå at Kari er mye på jobb.

* *Eller* brukes ikke så ofte til å binde sammen helsetninger. Når det brukes, settes ofte *så* først i setningen med *eller*: *Vi må rydde opp her, eller så får vi problemer med huseieren.*

Litt mer om ordet **så**. Ordet **så** kan ...

- a) innlede en leddsetning: Per setter opp stolene, **så** Kari endelig kan slappe litt av (*så* = subjunksjon).
- b) stå på plass 1 i en helsetning: Først spiste vi hos de kjedelige menneskene. **Så** dro vi heldigvis hjem (*så* = tidsadverbial).

Så kan altså være både konjunksjon, subjunksjon og adverb.

Eksempler på ord som innleder helsetninger (og som gjør at verbet kommer på plass 2)

Derfor, likevel, **før, siden**, dessverre, ikke desto mindre, til tross for det/dette, imidlertid, deretter, følgelig, av den grunn, **da**, etter det, derfor, så, etterpå, i går, i forgårs, i morgen, på søndag, i fjor, i starten av denne måneden, **der, her**, osv.

Ordene i **fet type** kan innlede både helsetning og leddsetning. **Så** kan også stå på plass 0.

Ord som innleder leddsetninger

Dersom, **der, da**, enn, hvor – enn/så, enda, dess, hva – så/enn, før enn, desto, ettersom, for at, hvis, at, **før, fra**, etter at, fordi, for at, i fall, i tilfelle, idet, **innen**, inntil, jo, likesom, med mindre, mens, **når**, om, om – enn, på grunn av at, **siden**, skjønt, slik at, som, som om, så, så at, så lenge som, så ofte som, så snart som, såfram, til, til tross for, hvorvidt, hva, hvilken, hvem, når, hvorfor, hva slags, **hva for en/ei/et, hvordan**

Ordene i **fet type** kan innlede både helsetning og leddsetning. **Så** kan også stå på plass 0.

Eksempler på ulike typer adverbial – som står foran verbet/verbene i leddsetninger og etter verbet (eller mellom verbene) i helsetninger

Aldri, alltid, bare, dessverre, fremdeles, gjerne, heldigvis, heller, ikke, kanskje, neppe, nok, ofte, jo, også, sannsynligvis, sikkert, sjelden, snart, vanligvis, virkelig, visst, vel, jevnlig, regelmessig, unntaksvis, osv.

Man kan også sette disse setningsadverbialene foran i setningen, men det er ikke vanlig. Man setter setningsadverbialene foran for å understreke ordet. Adverbialene innleder helsetninger. Eksempler:

1. *Aldri* har jeg sett et mer rotete sted!
2. *Alltid* står du der når jeg trenger deg.
3. *Bare* du kunne forstå hva jeg mente!
4. *Fremdeles* tenker de på sin avdøde mor.
5. *Heller* vil jeg være fattig og lykkelig enn rik og ulykkelig!
6. *Unntaksvis* tar hun seg fri fra jobb.

Som-setninger

Som er en subjunksjon som innleder leddsetninger. *Som*-setningene kan se annerledes ut enn de andre leddsetningene du kjenner.

Jeg kjenner en dame som er veldig snill.

... *som er veldig snill* = leddsetning. Men du vil kanskje spørre: Kommer verbet på plass 2 i denne leddsetningen?

Som-setninger er annerledes enn vanlige setninger, fordi *som* peker tilbake på uttrykket som står like foran (en dame). *Som* fungerer altså både som subjunksjon og subjekt samtidig. Når *som* fungerer som både subjunksjon og subjekt samtidig, er *som* obligatorisk. *Som* er ikke obligatorisk når *som* ikke fungerer som subjekt (men objekt). Eksempler på setninger hvor *som* ikke er obligatorisk:

1. Nå har jeg fått svar på brevet (som) jeg skrev til min bror (*jeg* = subjekt).
2. I går besøkte vi hytta (som) de faktisk hadde bygget selv (*de* = subjekt).
3. En dame leste et dikt (som) jeg hadde hørt mange ganger før (*jeg* = subjekt).

At-setninger

I en *at*-setning kan *at* sløyfes (tas bort) når *at*-setningen er objekt. (Man *må* ikke ta bort *at* i slike setninger, men man *kan* – og det skjer ofte.) Dette skjer spesielt ofte ved ytringsverb som *si, mene, tro, tenke, synes*. Eksempler:

1. Jeg sa (at) hun bare kunne gå.
2. Han mente (at) det beste var om alle fikk smake på kaka.
3. Vi trodde ikke (at) det skulle gå så galt som det gjorde.
4. Hun synes (at) filmen var veldig spennende.

I disse setningene kan man ikke sløyfe *at*, fordi *at* står som det egentlige subjektet:

1. Møtet endte med at direktøren sa opp jobben sin.
2. Han er klar over at tiden framover blir tøff.

3. Det kom som et sjokk på alle at han hadde lurt dem.
4. Det ble vedtatt at undervisningen skulle holdes hver lørdag.

En annen bruk av *at* i starten av en setning

1. At du gidder! (Jeg forstår ikke at du gidder.)
2. At han kunne si noe sånt! (Jeg synes det er helt utrolig at han kunne si noe sånt.)
3. At hun orker! (Jeg forstår ikke at hun orker.)

Å-setning

Man kan lage setninger som starter med *å*. Her er noen eksempler:

1. Å ville det beste for sine barn er helt naturlig.
2. Å skape ro og orden i klasserommet er viktig.
3. Å tro på seg selv er grunnleggende når man skal ut i jobb.
4. Å tenke positivt når man er ung, er veldig viktig. (Her får vi komma på grunn av subjunksjonen *når*.)

Det skal ikke være komma etter en *å*-setning. Eksempel 1 og 2 viser at verbet kan komme etterpå – men det kan også komme en leddsetning.

Ekstra sideordnede verb

Verbene *sitte*, *stå*, *ligge*, *gå* og *drive* kan stå som «ekstraverb» sammen med et hovedverb.

1. Han satt og leste hele dagen.
2. Vi stod og snakket i en halv time.
3. Han lå og tenkte på framtiden.
4. Hun gikk og tenkte på barndommen.
5. Elevene lå og lo hele timen.
6. De drev og lekte i flere timer sammen.

I alle disse eksemplene er det ikke nødvendigvis slik at man sitter, står, ligger eller går. Verbene står der som «ekstraverb», og disse verbene gjør at hovedverbets handling blir mer intens eller mer spesiell.

Gjentakelse av verbet i en setning

Når vi gjentar det samme verbet to ganger, får vi fram enten a) at det varte lenge, eller b) at det varte *før* lenge / var for mye av noe.

1. De lette og lette etter nøklene. (De lette veldig lenge etter nøklene.)
2. Hun lo og lo. (Hun lo veldig lenge.)
3. De spiser og spiser. (De spiser for mye.)
4. Du klager og klager. (Du klager for mye.)

Bli + presens partisipp

Bli + presens partisipp kan brukes ved verb som beskriver a) en varig tilstand eller b) en kroppsstilling:

1. De ble værende i Nord-Norge resten av sitt liv.
2. De ble stående fast på vidda.
3. De ble sittende og snakke i to timer.
4. Han blir ofte liggende og tenke til langt utpå natten.

Merk: *bli* + presens partisipp etterfølges av *og* + infinitiv.

Ulike grupper adverb

Adverbene kan stå som tillegg til en hel setning eller til ulike ledd i setningen. De endrer enten på hele setningsinnholdet eller leddet/ordet det står til. Det er ikke skarpe grenser mellom de ulike gruppene av adverb. Derfor kan de også ha ulike grammatiske funksjoner og stå på ulike steder i setningen. *Aldri* er for eksempel både et tidsadverb og et nektingsadverb. *Også* kan være både et sammenbindende adverb og et uthevende adverb. Husk at mange av adverbene egentlig er adjektiv i intetkjønnsform som blir brukt som adverb. Her skal vi se på de ulike gruppene av adverb:

1. **Stedsadverb:** her, der, hit, dit, inn, inne, ut, ute, forbi, bort, borte, opp, oppe etc.
2. **Tidsadverb:** da, så, ennå, nå, snart, straks, med en gang, lenge, aldri, alltid, ofte, sjelden, imens
3. **Gradsadverb:** ganske, temmelig, nokså, lite, meget, stort, veldig, mye, for, altfor, svært, enda, aller
4. **Måtesadverb:** godt, vakkert, fort, dårlig, vennlig, villig, lykkelig, hånlig, bra, ille

5. **Nektingsadverb:** ikke, aldri, neppe, heller ikke
6. **Utthevelse/fokusering:** også, bare, akkurat, nettopp, særlig, just
7. **Sammenbindende:** **a)** gjennom årsak: derfor, følgelig, nemlig, **b)** gjennom motsetning: ellers, likevel, imidlertid, **c)** gjennom et tillegg: dessuten, også
8. **Modale setningsadverb:** **a)** som sier noe om hvor sikkert innholdet i en setning er: kanskje, muligens, sannsynligvis, trolig, antakelig, visst, visstnok, nok, sikkert, neppe, vel **b)** som sier noe om egne følelser: selvfølgelig, heldigvis, dessverre, merkelig nok, gudskjelov, takk og pris, beklageligvis, forhåpentligvis

Når adverbene står først i setningen, innleder de en helsetning. Når de står inne i setningen, skal adverbene stå foran verbet/verbene i en leddsetning – og etter verbet (eller mellom to verb) i en helsetning. Noen adverb kan også stå bakerst i en setning, men dette gjelder ikke alle (i hvert fall ikke i skriftlig).

Adverbenes funksjon

Adverbene står til ulike deler av en setning – eller en hel setning.

Til setningen: Han blir *sannsynligvis* frisk.

Til verbet: Hun synger *pent*.

Til et annet adverb: Linda danser *svært* godt.

Til et adjektiv: De er *virkelig* flinke dansere.

Til et substantiv: *Bare* babyer kan bli med på babysvømming.

Til et pronomen: *Også* du kan klare denne prøven. (NB. Dette er brukt bare for å forsterke pronomenet i spesielle sammenhenger. **Ikke** bruk denne skrivemåten «til vanlig».)

Om adverbet *nemlig*

Adverbet *nemlig* kan brukes for å understreke årsaken til noe. Eksempler:

1. Brøytebilene brøyter veien to ganger om dagen. Det har nemlig snødd veldig mye.
2. Verdensmesteren gleder seg til neste VM. Hun har nemlig trent hver eneste dag.
3. Han kjenner stedet veldig godt. Han har nemlig vokst opp der.

Eksempler på bruk av *at* for å uttrykke følge/resultat – sammen med *så*

1. Kongen var *så* forsinket *at* han nesten ikke fikk gjennomført programmet.
2. Han ble *så* skadet *at* han måtte opereres på akuttavdelingen.
3. Situasjonen deres er *så* vanskelig *at* de ikke vet hva de skal gjøre.

Utbrytning

Utbrytning er en spesiell setningskonstruksjon. I slike konstruksjoner får et ledd en særstilling. Alle typer setningsledd kan bli utbrutt. Da blir *det* subjekt i setningen, *være* er verbalet – og resten av setningen blir plassert som leddsetning:

1. Det er Hilde som er den flinkeste.
2. Det var Per som fikk premien.
3. Det var sjokoladekake de fikk i bursdagen.
4. Det var til meg de ville komme.
5. Det er der hun faktisk vil gå på skole.
6. Det er lærer hun mest av alt ønsker å være.
7. Det var Toto han faktisk ble kalt som liten.

Utbrytning i spørsmål

1. Hvem var det som gjorde det?
2. Hva var det som hendte i går?
3. Hva er det du egentlig vil?
4. Hvor var det egentlig dere skulle?
5. Hvor er det du går på skole?
6. Er det dette semesteret vi skal ha eksamen?
7. Er det du som har tatt boka mi?
8. Var det Litauen dere kom fra?

Noen uttrykk og fraser

Mot å:

Han fikk gratis mat av butikkeieren *mot å* reklamere for butikken.
Politikeren godtok forslaget *mot å* få godkjenning for en annen idé.

Med mindre = hvis ikke:

Med mindre du blir med oss på kampen i morgen, får du ikke medalje for deltakelse.
Med mindre du gjør leksene regelmessig hver uke, kommer karakterene dine til å gå ned.

Etter å ha + perfektum partisipp:

Etter å ha spist skal vi gå på tur.

Etter konstruksjonen *etter å ha* passer det å bruke disse verbtidene: presens, preteritum, 1. futurum og 2. futurum.

Om *begge* og *begge deler*

Vi kan bruke både ubestemt og bestemt form flertall etter *begge*:

- begge ganger – begge gangene
  - begge saker – begge sakene
- Men: *begge deler* (ikke: *begge delene)

Vi bruker «*begge to*» når vi refererer til substantiv i bestemt form:

- Vil du ha genseren eller buksa? Jeg vil ha *begge to*.

Vi bruker «*begge deler*» når vi refererer til substantiv i ubestemt form:

- Vil du ha en genser eller en bukse? Jeg vil ha *begge deler*.

Hvis eller *om*?

Hvis er en subjunksjon. *Om* kan også være en subjunksjon. *Om* og *hvis* kan brukes på samme måte når det er vilkårssetninger:

- *Hvis/Om du kommer, blir jeg glad.* / *Hvis/Om elevene bråker en gang til, blir læreren sint.*

I tillegg kan *om* brukes på mange andre måter enn *hvis*:

- Sammen med *enn*, *selv* eller *så*:
  - *Om enn* han ikke sa hele sannheten i går, innrømte han i hvert fall deler av historien.
  - *Selv om* det regner, bør du gå ut på tur.
  - *Om så* de skulle dømme deg i retten i dag, vil jeg støtte deg.
- Indirekte spørresetning: *Jeg vet ikke om* de kommer.
- I mange ulike uttrykk. Eksempler:
  - Hun verner *om* barna sine når noen forsøker å mobbe og erte dem.
  - De slår *om* seg med penger.
  - Tyvene dreide *om* hjørnet like foran nesa på politiet.
  - Hun har et nydelig belte *om* livet.
  - Min mor la veien *om* Lofoten da hun skulle til Russland.

- De blir ikke enige om omsorgsfordelingen for barna.
- Hos oss er det trangt om plassen når alle er hjemme samtidig.
- Hun liker å se seg om på nye steder.
- Vi må gjøre dette om. Vi kan ikke gjøre det på denne måten.
- Hun la om livsstilen etter at hun fikk diabetes.

Ennå eller enda?

Ennå betyr *fremdeles* eller *enda*. *Ennå* og *enda* kan altså være synonymmer.

Enda kan i tillegg ha andre betydninger som *ennå* ikke har:

1. i tillegg: Nå ser vi *enda* en gang at han kommer for sent til timen.
2. grad: Nå blir alt *enda* verre enn før.
3. bare: Hadde han *enda* fortalt legen om sykdommen, så kunne han kanskje ha blitt frisk.
4. likevel: Vi hadde en veldig vanskelig tid, men det er da *enda* godt at vi alle sammen er friske og hele.
5. til tross for at: *Enda* vi er små, klarer vi oss godt.

Lenger eller lengre?

Gradbøyning av adverbet <i>lenge</i>:		
lenge	lenger	lengst
Gradbøyning av adverbet <i>langt</i>:		
langt	lenger	lengst
Gradbøyning av adjektivet <i>lang</i>:		
lang	lengre	lengst
Bøyning i kjønn og tall av adjektivet <i>lang</i>:		
en/ei lang	et langt	mange lange

Lenger eller lengre?

Det kan være vanskelig å forstå forskjellen på *lenger* og *lengre*. Det er viktig å forstå at *lenger* kommer fra adverbene *lenge* og *langt*. Adverbene gradbøyes altså slik:

lenge/langt – lenger – lengst

Adverbet *lenge* brukes for å angi tid:

1. Det er ikke *lenge* til hun skal føde.
2. Går hun ikke på skolen *lenger*?

Adverbet *langt* brukes for å angi avstand/distanse:

1. De gikk *langt*.
2. De ville gå *lenger* inn i skogen.

Adjektivet *lang* kan gradbøyes:

1. Det var en *lang* vei å gå opp til hytta.
2. Hunden ville gå på en *lengre* tur i dag enn i går.

Adjektivet *lang* kan også bøyes i kjønn og tall:

1. På kjøkkenet har de et *langt* bord.
2. Om sommeren er det hyggelig å oppleve *lange*, lyse netter.

Sett inn riktig form av adjektivene og adverbene gjennomgått ovenfor

1. Nå orker jeg ikke gå _____.
2. Bor de ikke _____ på det samme stedet?
3. Hvor _____ er dette bordet?
4. Hvor _____ er det til byen?
5. Vi har hatt mange _____ timer på kurs i dag. Vi er utslitte nå.
6. Hvor ligger den _____ elva?
7. Vet du ikke _____ hvor du skal?
8. Jeg ønsker meg et _____ skjørt. Jeg liker ikke det gamle skjørtet _____.
9. Hun ser ikke _____ enn nesa rekker.
10. Det er ikke _____ siden enn i går at jeg traff henne.

Om adverbet *gjerne*

Mange kjenner ordet *gjerne*, men ikke alle vet at dette ordet har fire ulike betydninger. Den vanligste betydningen er denne:

1. med glede: Jeg vil *gjerne* bli med dere på kino.

Her er tre andre betydninger av *gjerne*:

2. med fordel: Du kan *gjerne* ta av deg skoene før du går inn.
3. kanskje: Det kan *gjerne* hende at hun har sovet over hos venninnen sin uten å gi beskjed til oss.
4. som regel: De kjører *gjerne* den gamle veien når de har god tid.

Om subjunksjonen *liksom*

Ordet *liksom* er et veldig vanlig ord i det norske språket. Noen vil mene at ordet er brukt så mye at det har blitt et «søppelord»; et ord som «forurenses». Andre vil mene det motsatte og si at ordet nærmest fungerer som et «krydder» i språket og en fin hjelp til å modifisere utsagn. Uansett hva man mener om ordet, er det ofte slik at det er vanskelig for nordmenn å forklare hva ordet egentlig betyr. Nordmenn vil kanskje si *det betyr ingenting* – eller *det betyr liksom bare liksom ...*

Her kommer en liten forklaring på ordet *liksom*:

1. på samme måte som: Hun forsøkte å gjøre *liksom* de andre. (= Hun forsøkte å gjøre det på samme måte som de andre.)
2. som om: Hun følte seg *liksom* gammel når hun satt i gyngestolen. (= Hun følte seg gammel når hun satt i gyngestolen, selv om hun visste at hun ikke var det.)
3. på en måte; nesten: Hun var *liksom* som en mor for ham. (Hun fungerte som en mor for ham, men hun var ikke hans mor.)
4. ikke på ekte/ordentlig: Vi sang ikke da vi stod på scenen. Vi gjorde det bare *på liksom*. (Vi lot som om vi sang da vi stod på scenen. Vi åpnet munnen uten at det kom lyd ut av munnen.)
5. for å forsterke noe: Han bare falt, *liksom*, rett ned på isen så lang han var. (Han falt virkelig rett ned på isen!)
6. ikke sant? = Det er jo fint at han forstår hvor viktig dette er, *liksom*. (Det er jo fint at han forstår hvor viktig dette er, ikke sant?)
7. tekstbindende: Denne boka er så fargerik og innholdsrik, *liksom* med mange bilder, illustrasjoner og nyttig informasjon.

Hvordan lager vi ord på norsk? Hvilke typer ord har vi?

- *Lånord* er ord fra andre språk. Dette er ord som blir fornorsket gjennom stavemåten eller gjennom at man finner erstatninger: kul, tøff, e-post, datamaskin.
- *Arveord* er en betegnelse for svært gamle ord i språket som er nedarvet fra de eldste språktrinn vi kjenner. I det norske språket vil dette være ord fra urgermansk og det indoeuropeiske grunnspråk. *Far* og *mor* er arveord, mens *onkel* og *tante* er lånord.
- *Fremmedord* er ord som ikke får noen fornorsket skrivemåte eller blir forandret på noen måte.

- *Rotord* er ord som ikke kan deles inn i mindre deler: venn, bil, ny, trist.
- *Avledede ord* er rotord som har fått et prefiks (foran) eller et suffiks (bak):
uvenn, fornye, tristhet.
- *Sammensatte* ord er ord som er satt sammen av ord som også kan stå alene:
skoletur, klasselærer, hagerose, hundevalp.